

Нагарджуна

ДРУЖНЕ ПОСЛАННЯ

*Переклад Лами Пемі Дудула (Сергія Дудка)
Редакція перекладу Олександра Савицького*

Nāgārjuna

SUḤRĪLEKHA (FRIENDLY LETTER)

Abstract. *Friendly Letter* is an ancient Buddhist text which tradition attributes to Nāgārjuna, who lived in India in the 2nd-3rd century AD and is known as the author of a significant number of texts fundamental to Mahāyāna Buddhism and as the founder of the Madhyamaka philosophical school (the school of “middle way”). The text is a private correspondence between a teacher to his disciple from the royal family, whose subject matter elevates issues of behavior to the level of existential choice and encourages awareness of individual responsibility for the present and future from a karmic point of view in accordance with Buddhist tradition. The text also provides a brief introduction to the basic guidelines of Buddhist teachings. Contextually it belongs to the corpus of manuscripts of the Tibetan Buddhist canon (Bstan 'gyur). It is included in the educational programs of many Tibetan Buddhist educational institutions and remains one of the most quoted texts penned by Nāgārjuna to this day. Originally the text was written in Sanskrit under the abbreviated title “Suhṛllekha”. It was translated into Tibetan by Sarvajnyādeva (sa+rba dznyā de ba) and Peltseg (dpal brtsegs) in the 8th century AD under the title “bshes pa'i spring yig.” This publication constitutes the first translation of this text from Tibetan into Ukrainian. The

contents of the text have been structured by the translator in accordance with traditional Tibetan commentaries on its translation.

Keywords: Nāgārjuna, Suḥṛllekha, bshes pa'i spring yig, Mahayana, Tibetan Buddhism, Mipham Rinpoche, Kangyur Rinpoche, ṣaṭpāramitā, pha rol tu phyin pa drug

A. Назва.

1. *Індійська назва.*

Мовою Індії: Сугрід-лекха

2. *Тибетська назва.*

Мовою Тибету: bshes pa'i spring yig

Українською мовою: Дружнє послання

3. *Відповідність між двома мовами.*

4. *Коментар щодо значення назви.*

B. Вшанування перекладачем.

Манджушрі Кумарабгуті складаю шану!

C. Власне текст.

I. Вступ, благо на початку.

1. *Використання зобов'язання скласти текст як заклик до слухання.*

(1)

[Тому, хто] від природи має вартості й придатний до чеснот, я
[Те, що] зі Сугат проречень і пояснень походить,
Щоби заслуги прагнути, «піднесеною милозвучністю» (ар'ягі-
ті) цією

Кілька [віршів] склав. Тобі почути варто.

2. *Порада – через смирення чому варто слухати.*

2.1. *Смирення щодо слів.*

(2)

Як Образ Тіла сугати, що навіть з дерева
Зроблений, хай би який, шанують Мудрі,
Так само, ці мої вірші, хоча й неоковирні,
Спираються на вислови святої Дгарми. Тож їх не зневажай.

2.2. Смирення щодо сенсу.

(3)

Магамуні, Слів солодких чимало
 Ти, звісно, до серця вже прийняв, але,
 Що крейдою побілене, у світлі місяця опівночі
 Стає іще білішим. Чи не так?

II. Основна частина, благо всередині.

1. Пояснення віри як опори на Шляху до вищих народжень і остаточного блага.

1.1. Коротке подання основи віри – шістки, що слід пригадувати, Будди й інших.

(4)

Переможець Будду, Дгарму, Санггу і
 Даяння, дисципліну та богів як шість пригадувань
 Сповна проголосив. Усі їм притаманні
 Вартості численні пригадувати слід.

1.2. Розгорнуте роз'яснення останніх трьох речей, що слід пригадувати.

1.2.1. Пригадування богів.

(5)

На чесотні дії, на шлях десятикратний, тілом,
 Мовленням і розумом слід неухильно покладатись.
 Відкинь дурмани й таким чином, чеснотами
 Живи й радій достоту.

1.2.2. Пригадування даяння.

(6)

Набутки плинні й сутності позбавлені. Пізнавши [це] –
 Бгікшу, брахманам, знедоленим і друзям
 Дари належним чином офіруй. І навіть за межами [світу]
 Окрім даяння, ти родича ще ближчого не знайдеш!

1.2.3. Пригадування дисципліни.

(7)

Несхибна має бути твоя дисципліна, не принизлива,
Незмішана, незаплямована, така, що покладається на чистоту.
Дисципліна – як тверда земля, рухоме й нерухоме –
Всі вартості підтримує. Так мовив [Будда].

2. Пояснення сутності Шляху.

2.1. Коротке подання.

(8)

Даяння, дисципліна, терпіння, старання, споглядання,
А також мудрість – неосяжні параміти.
Їх розгортай, і через існування океан
На інший берег перейдеш, і міці Переможця досягнеш.

2.2. Розгорнуте роз'яснення: шість параміт.

2.2.1. Параміта даяння.

(9)

Хто офірує батькові і матері,
Хто касті, що пов'язана з брагманами або ачар'ями, належить.
Їм офіруючи, славетним стане,
І далі навіть станів вищих досягне.

2.2.2. Параміта дисципліни.

2.2.2.1. Дисципліна, що треба зберігати.

(10)

Завдання шкоди, крадіжки, злягання, брехні,
Пияцтва й жадання їжі в неналежний час,
Тішення вищим сидінням або ложем, співів,
Танців і прикрас ти надто й цілковито уникай –

(11)

Наслідуючи аргатів дисципліну,
Коли гілок цих вісім маєш,
Учинення відновлення й очищення (пошадги) богів тіла пре-
красні
Чоловікам й жінкам дарує.

2.2.2.2. Уникати того, що не узгоджується з нею.

(12)

Пожадливість, підступність, удавання, жадання і неробство,
 Пихатість (абгімана), пристрасть, ворожість та
 Зарозумілість походженням, тілом, ученістю, юністю й
 Удатністю – як ворогів – ти розглядай!

2.2.2.3. Досягати уважності до того, що в згоді.

(13)

«Уважність – нектару джерело, а неухважність –
 Смерті виток», – проголосив Муні.
 Отож, задля примноження чеснотних дгарм
 З увагою ти шанобливо і постійно дій.

2.2.2.4. Пояснення переваг уважності на прикладах.

(14)

Той, хто раніше був недбалий,
 Та згодом став уважний,
 Як місяць, що від хмар звільнився ясний,
 Так само, як і Нанда, Ангулімала, Даршака, Удаяна.

2.2.3. Параміта терпіння.

2.2.3.1. Поради, як зректися причини – гніву.

(15)

Отож, випробувань, які б зрівнялися з терпінням, не буває.
 Тож ти для гніву жодних шансів не лишай.
 Від гніву як зречешся, неповернення
 Досягнеш, як Будда мовив.

2.2.3.2. [Поради, як] зректися результату – образи.

(16)

«Мене отой принизив, а цей – побив і переміг.
 А той мої скарби украв», – як
 Ображаєшся – розпалюєш ти лише чвари.
 Образ цілком зречись й щасливий будеш спати.

2.2.3.3. Щодо цього, основа [терпіння], як особлива риса ума.

(17)

Ум – на воді, чи на землі, або на камені
Зображенням мальованим подібний. Так це пізнати слід.
Із них той [ум], який із вадами – є перший,
А той, що кращий й Дгарми прагне, є останній.

2.2.3.4. Порада, як зректися умови злості – різких слів.

(18)

Як Переможець вчив – для серця лагідна, правдива й
Хибна мова у людей
Подібна меду, квітам й бруду.
З цих трьох останньої зречись!

2.2.4. Параміта старання.

2.2.4.1. Де основа докладання зусиль.

(19)

Зі світла – насамкінець у світлі; із темряви –
Насамкінець у темряві; зі світла – насамкінець у темряві;
Із темряви – насамкінець у світло – таких осіб
Чотири [види]. З них першою [ти] маєш стати.

2.2.4.2. Порада про одночасність чистих наміру й застосування у старанні.

(20)

Людина подібна до плоду манго: нестигла,
Але неначе стигла; стигла, але нестигла наче;
Нестигла, і як нестигла виглядає; чи стигла, і
На вигляд стигла. Це зрозумій і відповідно дій.

2.2.5. Параміта споглядання.

2.2.5.1. Підготовка.

2.2.5.1.1. Усунення несприятливих умов цілковитого відволікання.

2.2.5.1.1.1. Відволікання на об'єкт.

2.2.5.1.1.1.1. Цілковите утримання чуйників у спосіб перетворення внутрішніх упізнавань.

2.2.5.1.1.1.1.1. Порада боронити чуйники від чужих дружин.

(21)

Не задивляйся на чужу дружину, а як побачиш –
 Згідно з віком, як мати, доньку або
 Сестру їх впізнай. А якщо хіть до неї виникне –
 Як про нечисту в своїй суті насправді думай.

2.2.5.1.1.1.2. Порада боронити чуйники від інших бажань.

(22)

Рухливий ум так само, як почуте, ніби дитину,
 Як скарб й саме життя, ти борони.
 Наче від бестії, отрути, зброї, ворога або
 Вогню, від пристрасної насолоди відсахнися.

2.2.5.1.1.1.3. Недоліки неутримання чуйників.

(23)

Спустошену руїну породжують бажання,
 Владика Переможців це порівняв із плодом кімпака.
 Їх уникай, бо їхні кайдани залізні,
 Заковують мирським в тюрмі сансари.

2.2.5.1.1.1.4. Похвала спроможним стримувати чуйники.

(24)

Той, хто шестірку чуйників щодо об'єктів,
 Завжди нестійку і рухливу [загнуздав], і той,
 Хто в битві ворогів орду розбив, з них
 Мудрі першого, як справжнього героя, величають.

2.2.5.1.1.1.2. Усунення жадання у спосіб пізнання характеристик об'єкта.

2.2.5.1.1.1.2.1. Усунення жадання цілковитим пізнанням жіночого тіла, як провідного ваблення в царині бажань.

(25)

Юної жінки саме лиш тіло розглядай –
 Смердюче, із отворами дев'ятьма, що зяють,
 Сповнену нечисті посудину, яку наповнити непросто,
 Шкірою вкрита. А також на прикраси лише подивись.

2.2.5.1.1.1.2.2. Усунення жадання пізнанням того, як взагалі працює бажання.

(26)

Як на проказу хворий, уражений мікробами,
Задля полегшення до вогню припадає, але
Не угамовує, таким є й той,
Хто пристрастей бажає. Це маєш знати!

2.2.5.1.1.2. Усунення відволікання на вісім турбот (дгарм).

2.2.5.1.1.2.1. Протиотрута.

2.2.5.1.1.2.1.1. Власне протиотрута.

(27)

Щоби найвищий сенс побачити, на речі всі
Належним чином розум ти скеруй й до цього призвичай.
Подібної до цього, з такими вартостями
Немає Дгарми більше ані крихти.

2.2.5.1.1.2.1.2. Роз'яснення переваг протиотрути й хиб не вживання її.

(28)

Людину родовиту, показну, освічену, але
Якій бракує мудрості і дисципліни – таку не варто поважати.
Тому лиш тим, хто вартостей цих двох набув,
Навіть якщо не має інших, офірувати слід.

2.2.5.1.1.2.2. Що саме слід усунути.

2.2.5.1.1.2.2.1. Власне вісім турбот.

(29)

Знавець мирського – здобутки й втрати,
Насолоду й біль, славу й ганьбу,
Похвалу та осуд – турбот цих вісім
Об'єктом розуму свого не май і їх зрівняй.

2.2.5.1.1.2.2.2. Поради з усунення плодів – обтяжень.

2.2.5.1.1.2.2.2.1. Сама порада.

(30)

Задля священника, монаха чи богів,

Гостей, батьків, дружини або
Почту ти пороків не вчиняй –
Дозрілу долю пекла жоден з них не прийме.

2.2.5.1.1.2.2.2. Чому слід усунути.

(31)
Обтяжень карми навіть дещицю поведінки
Якщо негайно зброєю не відсічеш,
Як смертний час настане, обтяжень
Карми плід, хай би який він був, проявиться негайно.

2.2.5.1.1.3. Відволікання на скарби.

2.2.5.1.1.3.1. Загальне пояснення про поділ, які скарби прийняти і яких уникати.

(32)
Віра й дисципліна, слухання і щедрість,
Незаплямована совісність й порядність
І мудрість – ось сім скарбів, що Муні їх проголосив.
Скарби мирські всі інші не варті геть нічого – так осягай.

2.2.5.1.1.3.2. Зокрема, все несуттєве, що слід покинути.

(33)
Азартні ігри й видовища прилюдні,
Лайдакування й близькість до порочних друзів,
Хмільні напої та нічні тусовки лиш до світів найнижчих [при-
ведуть]
Й зруйнують ім'я добре. Шістьох цих – уникай.

2.2.5.1.1.3.3. Протиотрута для уникнення.

2.2.5.1.1.3.3.1. Переваги вживання протиотрути.

(34)
З усіх скарбів достатність внутрішня
Є найцінніша – так Вчитель богів і людей проголосив.
Тому завжди будь задоволений цілком; якщо достатність зна-
єш,
Навіть якщо скарбів не маєш, по-справжньому багатий будеш.

2.2.5.1.1.3.3.2. Нестача невживання протиотрути.

(35)

О Добродію, якщо бажань багато маєш, то страждаєш.
Як їх негусто, то цього нема.
Скільки голів у головного нага –
Так само стільки й виникне страждань.

2.2.5.1.1.4. Відволікання на втіху від володіння.

2.2.5.1.1.4.1. Усунення жадання пари.

2.2.5.1.1.4.1.1. Кого слід уникати.

(36)

Як за природою пов'язана із ворогами, наче кат,
Як свою пару поганяє, наче та цариця,
Як навіть щось дрібне краде, як злодійка –
Таких дружин трьох зовсім уникай!

2.2.5.1.1.4.1.2. Кого слід приймати.

(37)

Якщо догідна, як сестра,
Як віддана до серця припадає,
Якщо, як мати, прагне помагати і, як служниця,
Покірна, – її шануй ти, як богиню роду.

2.2.5.1.1.4.2. Усунення жадання їжі.

(38)

Як ліки має бути їжа. Це пізнай.
Без пристрасті й ворожості її ти споживай –
Ані з зарозумілості, ані заради пихи,
Ані щоби обжертися – лиш для підтримки тіла.

2.2.5.1.1.4.3. Усунення жадання спати.

(39)

Розсудливий владико! Твій цілий день, а також
Ночі перша й остання варти як минуть,
Навіть в час сну, щоб це безплідне не було
Із пам'ятанням проміж них спочивай.

2.2.5.1.2. Досягнення сприятливих умов, чотирьох безмежних.

(40)

Сердечність, спочуття, радіння і
Незворушність постійно й достеменно ти плекай.
Якщо найвищого не знайдеш, все ж через це
У світі Брагми блаженства досягнеш.

2.2.5.2. Основна частина. Настанови про плекання чотирьох дг'ян (поглинань).

(41)

Прагнення до задоволення, радості, блаженства й болю
Цілком уникнеш чотирьом дг'янам завдяки, а
Брагми, Світосяйності, Поширення Чеснот й
Плоду Великого – божественних досягнеш рівнів.

2.2.5.3. Що треба робити після.

2.2.5.3.1. Загальне пояснення, що треба прийняти чесноти й відкидати пороки.

2.2.5.3.1.1. Роз'яснення легкості й вагомості чеснот і пороків.

(42)

Сталість, з відвертим прилипанням, без протиотрути,
З основ, що мають принципові вартості, походять: діянь
Чеснотних й нечеснотних такі є п'ятеро ознак великих –
Тому ти наполегливо чесноти учиняй.

2.2.5.3.1.2. Настанова, як зародити дуже потужні чесноти як протиотруту нечеснотам.

(43)

Щіпка солі лиш незначної кількості води
Змінити може смак, але не плину Ґанґи.
Так само й незначні порочні дії [не змінять]
Кореню чеснот безмежного, і це пізнати слід.

2.2.5.3.2. Зокрема, як уникати того, що затьмарює зосередження (самадгі).

(44)

Збудження й жаль, зловмисність, тупість
Сонливість, прагнення бажаного й сумніви –
П'ятірка цих затьмарень чеснот коштовності
Краде, як злодій. Це слід пізнати.

2.2.6. Параміта мудрості.

2.2.6.1. Коротке подання сутності Шляху з п'ятьох: віри тощо.

2.2.6.1.1. Вчення про те, що слід прийняти, віру й інше.

(45)

Віра, старанність чиста, пам'ятання,
Зосередження і мудрість – саме вони є п'ять найвищих дгарм.
В них явно й наполегливо вправляйся. Бо вони
Силами й здібностями звуться, й підносять до вершини.

2.2.6.1.2. Що слід відкинути, як усунути зарозумілість через протиотрути.

(46)

«Хвороби, старість, смерть, розлучення з близькими тощо –
За межі карми, мною скоєних діянь, не вийду», –
Так знову й знову думай, і
Протиотрутою цією зарозумілості уникнеш.

2.2.6.2. Розгорнуте роз'яснення мудрості, близькі встановлення пам'ятання та інше.

2.2.6.2.1. Демонстрація, що мудрість – корінь всього доброго в сансарі й нірвані.

2.2.6.2.1.1. Достеменний погляд на мирське, який є коренем вищих світів й певного блага.

(47)

Світів найвищих і звільнення якщо насправді прагнеш,
До достеменних поглядів себе ти призовичай.
Хто з хибним поглядом якщо добро учинить,
Все це цілком дозріє як нестерпне.

2.2.6.2.1.2. Достеменний надмирський погляд, корінь виключно певного блага.

(48)

[Всі] люди достеменність як невдоволеність,
Як плинність, як відсутність самості і як нечистоту мають зна-
ти.

Як не встановиш близькі пам'ятання,
Чотири погляди зворотні до загибелі зведуть.

2.2.6.2.2. Власне роз'яснення шляху володіння цією мудрістю.

2.2.6.2.2.1. Докладне роз'яснення найголовнішого погляду.

2.2.6.2.2.1.1. Визначення безсамості особистості.

(49)

Форми самістю не є, так сказано. Також самість
Форм не має. У формах самість не перебуває,
В самості не перебувають форми, й так само
Сукупностей чотири решта також порожні. Це осягнути слід!

2.2.6.2.2.1.2. Дослідження сукупностей, які є основою самості.

(50)

Сукупності [не виникають] ані з власного бажання, ані з часу,
Ані з природи, ані самі з себе,
Ані з Творця, ані без жодної причини, бо
З невігластва, із карми і жаги [вони] походять. Це пізнати слід!

2.2.6.2.2.2. Власне Шлях.

2.2.6.2.2.2.1. Роз'яснення про три утримачі, що несумісні зі шляхом.

(51)

Дисципліну й аскезу вищими вважати, на своє тіло
Зворотні погляди і сумніви [мати] –
Ці три утримачі [в сансарі] звільнення
Міста браму зачиняють. Це маєш знати!

2.2.6.2.2.2.2. Старанність як сприятлива умова.

(52)

Звільнення залежить лише від тебе, в цьому
Жоден інший, жоден друг не допоможе.
Тож із навчанням, дисципліною і спогляданням
До Істин чотирьох ти докладай зусиль.

2.2.6.2.2.2.3. Три вправляння в сутності шляху.

2.2.6.2.2.2.3.1. Загальне пояснення трьох вправлянь.

(53)

У високій дисципліні, високій мудрості й

Високому умі завжди вправляйся.

Вправлянь сто п'ятдесят із гаком

Ця трійця справді містить.

2.2.6.2.2.2.3.2. Особливе роз'яснення вправляння в мудрості.

2.2.6.2.2.2.3.2.1. Настанови про способи впевненого відвертання від сторони цілковитої скверни.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1. Способи відвернути розум від цього життя.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.1. Коротке подання.

(54)

Володарю могутній! Пам'ятання, що містить тіло, сугата

Як Шлях єдиний з просування безпосередньо показав.

Його тримайся міцно і ретельно бережи, бо

Як пам'ятання схиблене – руйнується вся Дгарма.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2. Розгорнуте роз'яснення.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.1. Роздуми про плинність життя.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.1.1. Плекання плинності через роздуми про невідзначеність часу смерті.

(55)

Життя з безліччю шкоди ще плинніше, ніж

Бульби на воді, які ганяє вітер, тому

Вдихати й видихати, і знов зі сну

Постати можливість мати – чи диво це велике?!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.1.2. Плекання плинності роздумами про неминучість смерті.

(56)

Тіло в підсумку на попіл перетвориться, засохне чи зігніє,

Наприкінці лиш бруд, жодної сутності по собі не залишить.

Достоту знищене, розсіяне, розкладене.

Твоя особа розпадеться, суб'єктність так пізнай!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.1.3. Плекання плинності через роздуми про інші аспекти.

(57)

Коли землю, Сумеру й океани сім сонць
 Пекучих спалять, коли від втілених геть
 Попелу не лишиться, не те що тіл, тож
 Про найтендітнішу людину крихітну нема чого й казати!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.1.4. Підсумки сказаного.

(58)

Тож все це плинне і самоті не має,
 Щоб без притулку, заступника й обителі не залишитись,
 Ти від сансари, як від дерева банана, яке не має серцевини,
 О зверхнику, свій ум геть відверни!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2. Роздуми про свободи і здобутки.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.1. Взагалі, наскільки рідкісним є народження саме людиною.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.1.1. Рідкісність народження людиною.

(59)

Ніж в океані в отвір дерев'яного ярма одного
 Поцілить черепасі, після тваринного блукання
 Значно важче людське набути [тіло]. Тож здатності людські
 Поводженню у Святій Дгармі [присвяти], щоб плід набути.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.1.2. Демонстрація, як негідно з такою опорою мати порочну поведінку.

(60)

За того, хто в чашу золоту, коштовностями вбрану,
 Смердюче блювотиння набирає,
 Народжений людиною пороки
 Учиняє, ще геть дурніший!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.2. Зокрема, демонстрація сприятливих умов, опори, що має чотири колеса.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.2.1. Загальне вчення про сприятливі умови, чотири колеса.

(61)

В сприятливому місці бути,
Святим людям довіритись,
Плекати благі прагнення, також минулого заслуги –
Такі великі колеса чотири маєш.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.2.2. Особливе пояснення про доброчесного друга.

(62)

«Довірся другу доброчесному, що поведінку Брагми
Цілком завершив», – мовив Муні. Саме тому
І покладайся на святих. Переможцю
Довірившись, багато хто спокою досягнув.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.1.2.2.3. Роздуми про те, як позбутися супротивних умов, вісьмох невірних.

(63)

Триматись хибних поглядів, твариною або
Примарою, чи в пеклі народитись, або там,
Де Переможця Слово не звучить, або у землях диких
Вродитись варваром, або тупим чи недоумкуватим,

(64)

Чи богом-довгожителем – від будь-яких
Народжень цих, що зуться хибними, невірностями вісьмома,
Зректися маєш, свободу віднайти і далі
Народження щоб відвернути, зусилля докладай.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2. Способи відвернути розум від всеосяжності Коловерті.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.1. Коротке подання.

(65)

Добродію! Виснаження бажаннями, смерті,
Хвороб, старості та інших страждань без ліку
Сансара є джерелом. Тож розчаруйся в ній!
Про вади лише деякі її послухай.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2. Розгорнуте роз'яснення.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1. Як ні на що не можна покладатися, навіть якщо це виглядає як щастя.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.1. Оскільки не можна бути впевненим, хто є ворогом, а хто другом, не варто ні на кого покладатися.

(66)

Батько – це син, мати – це дружина,
Ворог стає другом та й
Навпаки буває. Саме тому
В самсарі певності не може бути взагалі.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.2. Оскільки ніколи не можна бути задоволеним, не варто ні на кого покладатися.

(67)

Більш ніж чотири океани кожен
Вже випив молока. Усе ж народжених
Істот прямуючі [шляхом], самсарні люди
Ще значно більше вип'ють – це закарбуй!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.3. Оскільки не можна бути впевненим, як все закінчиться, не варто ні на кого покладатися.

(68)

Від всіх твоїх [життів] кісток гора
Сумеру досягне, а то і перевищить.
Всіх матерів твоїх якщо ялівцю ягідок
Грудками рахувати – землі не вистачить.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4. Оскільки в рівні не можна бути впевненим, не варто ні на кого покладатися.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4.1. Чому не можна покладатися на велику владу.

(69)

Ставши Каушікою, хто гідний шанування цілим світом,
Владою карми знову впадеш на землю.
І навіть ставши чакравартіном,
Знов у кружляннях слугою будеш.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4.2. Чому не можна покладатися на приємних друзів.

(70)

Небесних дів грудей і талій
Торкатись з насолодою ти можеш довго, але потому
Від знарядь пекельних, що давлять, розрубують, роздирають,
Торкань ти найнестерпніших відчуєш – це закарбуй!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4.3. Чому не можна покладатися на благі місця.

(71)

Ногами з насолодою поверхню пружну попираєш
Вершини гори Меру дуже довго, але потому
Знов йтимеш Ямою з Живим Вугіллям і Болотами Зігнилих
Трупів й
Нестерпні муки тебе вразять – міркуй про це і закарбуй!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4.4. Чому не можна покладатися на приємну сферу діяльності.

(72)

Небесних дів наздоганяти заради втіхи можеш і
Опинитись в саду прегарному й там бавитись. Але потому
В хащу з листям, що до мечів подібне,
Що ноги, вуха й ніс тобі відріжуть, втрапиш!

(73)

В течії лагідній із доньками богів
Прекрасноликими із лотосами золотими ти разом можеш бути,
але потому
Потрапиш знову в пекельну річку, яку не перейти,
З нестерпно їдкою гарячою водою – це закарбуй!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4.5. Чому не можна покладатися на великі набутки.

(74)

В землі богів у Камалоці можеш насолоду неймовірну мати й
Самого Брагми блаженство безпристрасне пережити, але по-
тому

В Авічі знову ти для вогню дровами станеш –
Страждань зазнаєш невпинних й безперервних – це закарбуй!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.1.4.6. Чому не можна покладатися на приголомшливу харизму.

(75)

Переродившись навіть сонцем й місяцем, ти тілом свого
Сяйва висвітлюєш весь всесвіт до країв, та все ж
Знов в морок чорної темряви повернешся, де
Навіть свої руки простягнуті ти не побачиш.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2. Поради, як це розпізнати й поводитись доброчесно.

(76)

Тож якщо збочиш, знай – заслуг
Потрійних світильник ти тримай ретельно, бо тільки він
світлює

Один, де ані сонце, ані місяць неспроможні, як
В нескінченну чорну темряву ти вступиш – це закарбуй!

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2. Демонстрація того, які страждання величезні.
2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1. Визнання того, що сансара за своєю природою є страждання.*

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1. Страждання в адах.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.1. Коротке подання.

(77)

Істотам, що до негідного поводження вдаються,
В Відродженні, Чорних Нитках, Розжаренні,
Розчавленні, Витті, Авічі й інших
Адах постійні муки постають.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2. Розгорнуте роз'яснення.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1. Страждання, які слід знати.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.1. Власне страждання.

(78)

Одних там ніби чавлять, як кунжут, інших так само,
У найдрібніше борошно стирають.

Деяких ніби ріжуть пилами на шмати, а інших
Сокирами жахливими із гострим лезом розрубують.

(79)

Так само, іншим з металу плавленого
Палаючу рідину в рота заливають.
Деяких на кіл розпечений залізний
З шипами насаджують.

(80)

Деякі, кого пси з іклами залізними
Жорстокі розтерзали, до неба тягнуть свої руки,
А інших, знесилених, із гострими залізними дзьобами й
Жахливими кігтями ворони шпиняють.

(81)

Деяким, яких жуки і паразити усілякі,
І чорні міриади мух і бджіл
Обсіли, й жахливі рани й широкі шрами завдають,
Їх пожирають, й ті корчяться і голосять.

(82)

Деякі в горах вугілля, що палає,
Горять невпинно без перерви з розкритими ротами.
А деякі в залізних величезних казанах
Вниз головами, як рис у супі, варяться.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2. Звідки і як [страждання] виникають.

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2.1. Роздуми про те, коли ці страждання
спіткають людину.*

(83)

Порочні, кого лиш дихання зупинки
Мить відділяє від пекельних
Мук незмірних, навіть почувши тисячу разів,
Все ж не бояться – така вже їхня, як алмаз, [тверда] природа!

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2.2. Роздуми про те, які вони нестерпні,
коли стаються.*

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2.2.1. Загалом.

(84)

Як навіть образ пекла узріти, або почути, або
Згадати, чи прочитати, або втілити
Жах спричиняє, то страхітливе
Цілковите дозрівання коли переживаєш, то що тут говорити?!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2.2.2. Зокрема.

(85)

Серед усіх блаженств вичерпання жаги
Є щастя паном. Так само
Серед страждань усіх
Найжахливіші Авічі пекла муки.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2.2.3. Приклад.

(86)

Як тут триста кинджалів за день один
На повну силу вразять, біль цей
З найменшою з пекельних мук
І близько порівняти неможливо.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.1.2.3. Роздуми про те, як довго людина їх переживає.

(87)

Тому́ такі страждання найнестерпніші
Мільярди літ переживати будеш, але
Доки не вичерпаєш нечесноти ці,
Доти життя [в адах] не перервеш.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.1.2.2. Порада, як усунути причини страждань.

(88)

Плодів недоброчесних цих насіння є
Тіла, мовлення й ума поведження негідне. Тож маєш
Безумовно цього не чинити ані крихти.
Так із виразністю всією зусиль слід докладати.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.2. Страждання тварин.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.2.1. Демонстрація їхніх загальних страждань.

(89)

Тваринами ж народжених – вбивають,
Зв'язують, б'ють тощо – страждань різноманіття.
Хто знехтував чеснотами, що мир приносять,
Зжирають одне одного – і це найжахливіше!

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.2.2. Роздуми над особливими стражданнями тварин, які живуть у різних місцях.

(90)

Одні заради перлів, вовни, кісток чи крові,
М'яса й шкіри помирають.
А інших безпорадних копняками, кулаками,
Батогами, гаками б'ють, щоб поневолити.

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3. Страждання духів (претів).
2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3.1. Коротке подання.*

(91)

У духів бажаного недостатність
Породжують страждання безперервні й безпросвітні,
А голод, спрага, холод, спека, втома й страх
Мук найлютіших завдають – це зрозуміти слід!

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3.2. Розгорнуте роз'яснення.
2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3.2.1. Страждання.
2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3.2.1.1. Власне страждання.*

(92)

Деякі мають рота, що лише з вушко голки,
Й за гору більший шлунок – тому від голоду страждають.
Навіть брудні недоїдки покинуті найменші
Поїсти неспроможні.

(93)

У деяких зі шкіри і кісток оголені тіла,
Подібні на суху верхівку пальми.
У деяких вночі у роті все горить
І, як пісок, втрапляє їжа в розжарені роти.

(94)

Роди найнижчі деякі вже навіть гною, лайна,
Крові та інших нечистот знайти не можуть,
Одне одному пики набивають та з ран
На шиях гній дозрілий пожирають.

(95)

Для духів в теплу пору
Гарячий навіть місяць, а взимку – холодне навіть сонце,
Дерева плодоносні безплідними стають
Лише від їхнього самого погляду, а річища всихають.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3.2.1.2. Тривалість часу переживання [страждань].

(96)

Основою страждань невинних став
Негідного поводження кармічний зашморг –
Деякі втілені, що міцно [ним] затягнуті,
П'ять тисяч, навіть десять тисяч років не вмирають.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.3.2.2. Демонстрація причини переживання страждань.

(97)

Отже, для духів різноманітні
Страждання смак єдиний набувають, для будь-яких
Причина: радіє скнарості народжений.
«Не для Шляхетних скупість», – мовив Будда.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.4. Страждання богів (девів).

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.4.1. Коротке подання.

(98)

На високих рівнях блаженство надвелике, але
Страждання смерті й переходу перевищує його.
Тому Поважні, поміркувавши,
Високих рівнів, що нестали, не жадають.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.4.2. Розгорнуте роз'яснення.

(99)

Барви тіла огидними стають,
Ложе не радує, гірлянди квітів в'януть,
Брудняться шати, а тіло, як
Пітніє, як ніколи до того. Це зветься

(100)

П'ятьма ознаками, що на вищих рівнях смерть і перехід віщу-
ють,
[Вони] з'являються богам в небесних сферах і
Людам, що на землі живуть, про смерть прийдешню,
Віщують знаками такими ж.

(101)

Ті, хто переходять з божественних світів,
Коли чеснот у них ні крихти не лишилось,
Тому й безсилі, і як тварини, духи,
Пекельні мешканці – в будь-які відповідні місця втрапляють.

2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.1.5. Страждання недобогів (асурів).

(102)

Згідно з природою своєю недобоги до богів
Пишнот ворожі. Тож розум їхній страждає надзвичайно.
Хоча вони й розумні, але через блукання [свого]
Затьмарення істину вони побачити не можуть.

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.2. Настанова про необхідність, визнавши [при-
роду сансари], докладати зусиль з припинення переродження.*

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.2.1. Причина, через яку потрібно відкинути пе-
реродження.*

(103)

Саме такою є самсара. Тож богом, чи людиною, чи
Мучеником пекла, чи духом, чи твариною
Народження благим не стане. Народження –
Лих незліченних є вмістилище. Це знати слід!

*2.2.6.2.2.2.3.2.1.2.2.2.2.2. Порада докласти палких зусиль, щоби при-
пинити народження саме з цієї причини.*

(104)

Як раптом волосся запалає, чи твій одяг,
 Назад звернути спроби ти покинь,
 Натомість щоб не народжуватись знову, докладай зусиль.
 Мети немає вищої за цю!

2.2.6.2.2.2.3.2.2. Настанови про способи правильного вступу на сторону досконалого очищення.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.1. Переконання у звільненні, як плоді.

(105)

Завдяки дисциплінам, спогляданню й мудрості,
 Нірвани спокою, приборканню, незаплямованого
 Рівня без старіння й смерті, невичерпного,
 Що від землі, води, вогню і вітру, від сонця й місяця окремий –
 досягни.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2. Практика істини Шляху як причини.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1. Шлях бачення.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.1. Роз'яснення суті Шляху, сімох кінцівок Пробудження.

(106)

Пам'ятання, дгарм розрізнення й старанність,
 Радість й гнучкість, зосередженість і
 Незворушність: ці семеро – Пробудження кінцівки,
 А ще – чеснот зібрання, щоби нірвани досягти.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2. Зокрема, роз'яснення глибокої йоги мудрості, пов'язаної зі шаматхою.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2.1. Коротке подання.

(107)

Без мудрості не може бути споглядання,
 Без споглядання мудрості не буде.
 Для того, хто їх обоє має, весь існування
 Океан – як від копита слід, це закарбуй!

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2.2. Розгорнуте роз'яснення.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2.2.1. Роз'яснення чого слід уникати: поглядів, які залишилися незазначеними, оскільки стають протилежними тому, як все перебуває.

(108)

Чотирнадцять поглядів, які лишилися незазначені стосовно світу,

Родич Сонця ретельно проголосив, про них

Роздумувать не слід, бо

Ними розум свій не заспокоїш.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2.2.2. Роз'яснення протиотрути: достеменною справедливості, сенсу обумовленого виникнення.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2.2.2.1. Власне обумовлене виникнення (пра-тітьясамутпади).

(109)

«З невідання – карми, з карм –

Усвідомлення, із нього – ім'я і форма тільки виникають,

Звідси – шість запалювачів, а з них і

Дотик», – таке походження Святий проголосив.

(110)

«Із дотику походить відчуття,

А на основі відчуття з'являється жага,

З жаги – привласнення,

Із нього – становлення, а зі становлення – народження.

(111)

Коли народження стається, то з ним й нестерпні муки, хвороби, старіння,

Брак бажаного, смерті страх та інше –

Страждань ціла гора велика виникає.

Припинення народжень усе це зупиняє».

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.1.2.2.2.2. Проголошення її значущості.

(112)

Обумовлене виникнення – це в Переможця

Мовлення Скарбниці найцінніше і глибоке.

Хто це побачить достеменно,

Побачить Будду, що знає таковість – аспект найвищий.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.2. Шлях плекання.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.2.1. Пояснення суті Шляху, вісьмох складників Шляху Шляхетних.

(113)

Достеменні погляд, прожиток і зусилля,
Пам'ятання, зосередження, мовлення, межі діянь,
І достеменне розуміння – такі є вісім Шляху складники.
Задля досягнення спокою плекати їх належить.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.2.2. Пояснення, яким він є.

(114)

Народження – це невдоволеність, а що жагою зветься –
Його джерело величезне,
Його припинення – це звільнення, а Шлях [його]
Досягнення – це Вісімковий Шлях Шляхетних.

2.2.6.2.2.2.3.2.2.2.2.3. Порада про головне на Шляху – мудрість, яка бачить Чотири Істини.

(115ab)

Отож, Шляхетних Істини Чотири ці
Щоби побачити, невпинно наполегливість вчиняй.

2.3. Надихання здобути досвід у цих цілях.

2.3.1. Надихання на підставі досягнення навіть з малою опорою.

(115cd,116)

Навіть мирянин, сповнений достатку,
Пізнавши, скверн течію перейде.
І навіть ті, хто явно Дгарму осягнули,
Не впали з неба, і як зернятка
Із черева землі самі собою не зійшли, але раніше
Від скверн залежні істоти вроджені були.

2.3.2. Надихання на підставі стислого згортання практики.

(117)

О, вільний від страху! Що тут багато говорити?
 Корисна настанова, що має сенс, така:
 «Свій ум приборкай, – мовив Бгаґаван,
 Бо ум – це Дгарми корінь».

2.3.3. Надихання на підставі достатньої практики в міру своїх можливостей.

(118)

Порадам цим, тобі промовленим,
 Сповна навіть ченцям дотримуватись важко.
 З них всіх, спираючись на вартість сутності
 Бодай якоїсь практики, життя наповни сенсом.

III. Завершення: благо наприкінці.

1. Поради, як слід радити й присвячувати.

1.1. Присвята.

(119 abc)

Усім чеснотам інших всіх радій.
 Як здійснюєш трьох видів добродійне,
 Досягненню Просвітлення цілком присвячуй.

1.2. Плоди присвяти.

1.2.1. Проміжний плід Шляху.

(119d, 120)

Так завдяки цілій горі чеснот
 В народженнях невимірних богів й людей
 Світах усіх постанеш йоґи володарем, й
 Діяннями Шляхетного Авалокітешвари
 Знедолених народжених чимало приймеш і дбатимеш [про них].

1.2.2. Кінцевий плід, Просвітлення.

(121)

І так народжуючись, недуги і старіння, пристрасті й ворожість
 Розвієш, і в полі будди, подібно до
 Бгаґавана Амітабги, Світу

Заступником у Тілі Життя Безмежного постанеш.

2. Порада, що містить в собі всі сенси Шляху й плоду.

(122)

Із мудрості, із дисципліни й щедрості походить незаплямована й велика слава,

В божественних обителях небесних і на землі [вона] хай шириться.

В землях людей і на високих рівнях богів, малих й великих,
Які втішаються лиш насолодами чуттєвими, їх впевнено й достоту погамуєш.

(123)

Знедолених своїми сквернами істот гуртів страхи, народження і Смерть вгамуєш, Владики Переможців стану досягнеш й Здобудеш рівень, що світу позамежний і лише назва, спокій цей Страхів не має, без згасання, помилкам не підвладний.

D. Завершальний колофон.

1. Автор.

Дружнє послання, яке Ачар'я Нагарджуна передав близькому другу цареві Гаутаміпутрі [або Сурабгібгадрі з династії Сатаваганів], завершено.

2. Тлумачі.

Індійський упадг'я Сарваджнянадева й головний редактор великий тлумач (лоцава) Поважний (Банде) Кава Палцек в часи раннього поширення Вчення переклали, виправили та затвердили.

Лама Пема Дудул переклав українською мовою, завершив в День Гіру 10-го місяця року води-зайця. САРВА МАНГАЛАМ

© ज्ञानवर्मा:ལཱ་ཤེས་སུ་ “Розділи Предвічного Знання”

Комітет буддійських перекладів. Версія перекладу 1.3